

ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ

Η περίπτωση των αλβανών μεταναστών στην Ελλάδα

Ζωή Μάργαρη

Κοινωνική Ανθρωπολόγος

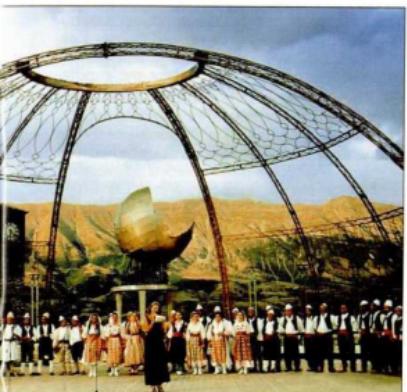
Καθηγήτρια Εφαρμογών, Τμήμα Παραδοσιακής και Λαϊκής Μουσικής

ΤΕΙ Ηπείρου

1. Η ομάδα των μεταναστών που εγκαταστάθηκε στα χωρά της Ηπείρου, επανέδρασε τα πολιτισμικά δίκτυα επικοινωνίας μεταξύ των διορων χωρών και εντάχθηκε σταδιακά στα χορευτικά δρώμενα των κοινωνίτων υποδοχής. Πανηγύρι στη Βούρμπανη (Ελλάδα), 12.8.2000. (Φωτογραφία Μιρόντα Τερζόπουλου).

Ηεπικράτηση των κομοιουνιστικών καθεστώτων στις χώρες της Βαλκανικής σήμανε το φραγμό των αέναων μετακινήσεων από Ανατολή σε Δύση και έθεσε τέρμα στα πολιτισμικά δίκτυα επικοινωνίας που υπήρχαν μεταξύ των όμορων, αλλά πολιτικά αντίθετων, κρατών. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 οι πολιτικές εξελίξεις που οδήγησαν στην κατάρρευση των προειρημένων καθεστώτων επέτρεψαν σταδιακά τη μετανάστευση προς τη Δύση. Η ευημερία των χωρών της Ευρώπης αποτέλεσε έναν από τους βασικούς πόλους ελέγχου μεταναστών από τις πρώτη σοσιαλιστικές χώρες³. Έτσι η Ελλάδα από χώρα αποστολής μετατράπηκε πρόσφατα σε χώρα υποδοχής μεταναστών και πλησιάζει το ποσοστό απορρόφησης οικονομικών προσφύγων άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Γερμανία και το Βέλγιο, όπου οι μετανάστες φτάνουν στο 9% του πληθυσμού. Μολονότι δεν έχουν πραγματοποιηθεί ακόμα μελέτες αντίστοιχες αυτών των Rose, Holmes, Berger και Mohr⁴, οι οποίες προσγειώνουν διεξοδικά το μεταναστευτικό φαινόμενο, όπως εμφανίστηκε στις χώρες της βορειοδυτικής Ευρώπης το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα,

Κομουνιστικού Κόμματος στην Αλβανία και το κλείσιμο των συνόρων που ακολούθησε. Η επικοινωνία μεταξύ των ελληνογενών πληθυσμών της Ήπειρου που ράγδη διασπάστηκαν επανδρύθηκε αμέσως μετά την πολιτική αλλαγή στην Αλβανία, η οποία οδήγησε χιλιάδες οικονομικούς πρόσφυγες να μετοικήσουν στην Ελλάδα.

Η πλειονότητα των ελληνογενών μειονοτικών της νότιας Αλβανίας εγκατέλειψε τις πατρογονικές εστίες με την ελπίδα της παροδίκης μεταστροφής στην Ελλάδα -για τη συγκέντρωση χρημάτων- και την επιστροφή στην Αλβανία. Η αρχική αυτή ελπίδα σύντομα έμελλε να επαναπροσδιοριστεί μετά τη γεγονότα των «τραπεζών πυραμίδων» και το «χάλασμα» που ακολούθησε το 1997. Οι ελληνογενείς μετανάστες, μετά την ανασφάλεια που επικράτησε στην Αλβανία, εξεδήλωσαν εντονότερα την επιμυθία πλήρους ένταξης στη «Μητέρα Ελλάδα». Όπως ήταν αναμενόμενο, οι χιλιάδες ελληνογενείς οικονομικοί πρόσφυγες που μετοίκισαν με στόχο τη μόνιμη πλέον εγκατάσταση στην «Πατρίδα», δημιουργήσαν νέες πολιτισμικές οικονομίες, μεταξύ τοπικών και μεταναστευτικών κοινωνιών, σε επίσημη κρατικό αλλά και ανεπίσημο λαϊκό επίπεδο. Η ταυτότητα τους άρχισε να διαπλέθεται προσδετικά στον ελλαδικό χώρο σύμφωνα με τις απαιτήσεις και τα πρότυπα των τοπικών κοινωνιών που τους φιλοξένουσαν, αλλά και με τις επιταγές της ελληνικής πολιτείας, που διαχειρίζοταν τη μεταναστευτική ομάδα των ελληνογενών ως «γεγεναρά φιλάς Ελλάδας-Αλβανίας». Όπως επεσήμανε η Μ. Βείκου⁸, η συγκεκριμένη μεταναστευτική ομάδα, λόγω της προερχόμενης θέσης, καλείται να «γεφυρώσει το πολιτισμικό κένο που προκαλούν οι κοινωνικές αλλαγές και οι νέες καταστάσεις στο ελληνικό περιβάλλον, με αποτέλεσμα να αυτοπροσδιορίζεται εθνικά με κώδικες που είναι κατάλληλοι στο συγχρονικό πεδίο αναφοράς τους».

Η πάγια τυπική κυβερνητική πολιτική των χωρών υποδοχής, που στοχεύει στην αφομώωση του «ένου», υπόρετε βασικός παράγοντας διαμόρφωσης της ταυτότητας των ελληνογενών μεταναστών στην Ελλάδα. Η συγκεκριμένη εθνοπολιτική μας, ως ειδική κατηγορία του αλβανικού πληθυσμού, αλλά και ως μεταναστευτική κοινότητα του ελλαδικού χώρου, βίωσε ποικιλοτρόπως την απορρίψη από το επίσημο κράτος. Αφέντος η συνειδητή επιλογή των ελληνικής καταγγής αλβανών υπηκόων να ανήκουν στην «Ελληνική μειονότητα της Αλβανίας» και παρά τις εντονότερες πιέσεις να εξακολουθήσουν να εκφράζουν στοιχεία της «ελληνικότητάς» τους μέσα στο «αλβανικό έθνος» και αφετέρου η ετερόπτητα με τους Έλληνες της Ελλάδας, οδήγησε στη διπλή απόρριψη τους. Κατά συνέπεια, η πολυανύθετη πολιτική της σταυτότητα, δομικό και εκφραστικό στοιχείο της οποίας αποτελεί ο χορός, πέρασε έντονη κρίση μετά τη μεταναστευτική εμπειρία, αφού όλα όσα τους έζεσφραζαν αλλά και τους χαρακτήριζαν ως «Έλληνες μειονοτοκούς» στην Αλβανία και παρά τις ποικιλότροπες τιμωρίες που είχαν υποστεί κατάφεραν ως στοιχείο ετερο-

2. Η συμμετοχή των ελληνογενών στο Εθνικό Εθνογραφικό Φεστιβάλ της Αλβανίας, μία εκ των σπουδαιότερων επίσημων κρατικών εκδηλώσεων που σχετίζονται με τον λαϊκό πολιτισμό στην Αλβανία, περιορίζεται σε χρονούς της αλβανικής εκδόσεις για τη μειονοτική ταυτότητα.

Από παρούσασθη του Συγκρότηματος της Διντζουρίδης, Εθνικό Εθνογραφικό Φεστιβάλ Αλβανίας 2000, Αργυρούπολη (Αλβανία), 22.9.2000.

για την περίπτωση των μεταναστών που εγκαταστάθηκαν στον ελλαδικό χώρο, είναι σαφές πως η συντριπτική πλειονότητά τους προέρχεται από χώρες των γειτονικών σοσιαλιστικών δημοκρατιών και απασχολείται κυρίως στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΣΥΕ)⁹ ο αριθμός των οικονομικών μεταναστών που διέμεναν στην Ελλάδα το 2000 ήταν περίπου 800.000 άτομα, έφταναν δηλαδή στο 7% του πληθυσμού. Το 2003 ο αριθμός των αλλοδαπών που κατοικούσαν στην Ελλάδα άγγιξε το 1.000.000, ποσοστό που αντιστοιχούσε σε ένα σημαντικότατο τμήμα του εργατικού δυναμικού της χώρας. Όπως προκύπτει από πρόσφατη μελέτη του ΚΕΠΕ¹⁰, το 88,2% των μεταναστών που διέμεναν στην Ελλάδα προέρχεται από χώρες της Βαλκανικής και το 65% του συνόλου των μεταναστών απασχολείται στους κλάδους των κατασκευών, των ιδιωτικών νοικοκυριών και της μεταποίησης¹¹.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην περίπτωση των μεταναστών που προέρχονται από την Αλβανία, αφέντος διότι αντιπροσωπεύουν το υψηλότερο ποσοστό οικονομικών προσφύγων στην Ελλάδα (το 65% των μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία) και αφετέρου επειδή παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον λόγο της ιδιαίτερης σχέσης τους μεταξύ των χωρών προέλευσης και υποδοχής. Είναι γνωστό πως η ευρύτερη περιοχή της Ήπειρου, που βίᾳα διαχωρίστηκε στην Αλβανία και την Ελλάδα, αποτελεί χώρο διαδραματιστή που οπουδαίων ιστορικών γεγονότων που συντέλεσαν στη διαμόρφωση ιδιαίτερων πολιτισμικών μορφωμάτων. Οι ελληνογενείς πληθυσμοί της πρασανφερθέσιας περιοχής, παρά τις εντάσεις που κατά καιρούς δημιουργήθηκαν μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας, ήταν σε διαρκή επικοινωνία, μέχρι την επικράτηση του

προσδιορισμού να διατηρήσουν, δεν ήταν ικανά και αναγκαία δεδομένα για τα τους κάνουν απόδεκτούς ως ομογενείς στην Ελλάδα.

Όπως ήταν αναμενόμενο, ο χορός ως «συνολικό κοινωνικό φαινόμενο» των ελληνογενών μεταναστών παρουσίασε έντονα το στοιχείο της διπλής αυτής απόρριψης που δηλώνεται λιτά με τη φράση που χρησιμοποιούν οι ίδιοι οι μετανάστες: «Στην Αλβανία ήμασταν σκατοεδλήνες, εδώ βρομοαλβανοί»¹⁰. Η χορευτική φυσιογνωμία των μεταναστών, η οποία καλείται να εκφράζει τις πολλαπλές ταυτότητες που συνθέτουν και προβάλλουν κατά τις ανάγκες, μεταλλάσσεται, σύμφωνα με τις επικρατούσες συνθήκες, αδιάκοπα την τελευταία δεκαετία. Εδώ, θα πρέπει να επισημάνουμε πώς τα κύρια στοιχεία της χορευτικής ταυτότητας των ελληνογενών της ευρύτερης περιοχής της Ήπειρου, πριν από τον λάβρο διαχωρισμού τους, ήταν παρεμφερή σε επίπεδο ρεπερτορίου αλλά και κινητικής ανάπτυξης. Η διττή υπόσταση του ορχηστικού δραματολογίου, που εξέφραζε παράλληλα την επίσημη εθνική, υπέρτοπη κατηγορία, και την ανεπίσημη κοινωνική τοπική ταυτότητα των ελληνογενών περιλάμβανε χορευτικά μοτίβα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος.

Παρά την αναμφιβόλη μάταρη ιδιοτοπιών παραλλαγών, που χαρακτηρίζουν την κάθε κοινωνία, θα μπορούσαμε να διαχωριστούμε το χορευτικό ρεπερτόριο των ελληνογενών της νότιας Αλβανίας σε τρεις μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη αποτελεί προϊόν της επίσημης συστηματικής μειονοτικής εκπαίδευσης και περιλαμβάνει χορούς του επισήμου ελληνικού εθνικού χορευτικού ρεπερτορίου, οπώς αυτοί εμφανίζονται πριν από το κλείσιμο των συνόρων, η δεύτερη χορούς τοπικού ρεπερτορίου, που μεταδίδονται στους νεότερους διαμεύσους των ενδοκοινωνικών πρακτικών μη συστηματικής εκπαίδευσης, και η τρίτη τους χορούς του εθνικού αλβανικού ρεπερτορίου. Μετά το κλείσιμο των συνόρων και την απομόνωση των μειονοτικών από τα ελληνικά χορευτικά δρώμενα που την ακολούθησε, η κυριάρχη χορευτική έκφραση της «ελληνικότητας» περιρρίπτει στις πρότερες αποκτήσεις, από το ελληνικό σχολείο, γνώσεις.

Η εξελικτική πορεία των κυρίαρχων αντιλήψεων της αλβανικής πολιτείας για την παρουσία του «αλβανικού εθνικού παραδοσιακού χορού» επέρασαν, όπως ήταν φυσικό, τους ελληνογενείς. Έτσι, σταδιακά, ο «ελληνικός παραδοσιακός χορός» στον αλβανικό νότο άρχισε να υιοθετεί τα κινητικά επικρατούντα πρότυπα του σοσιαλιστικού καθεστώτος και να εμπλουτίζεται με χορογραφικές δημιουργίες. Συνοπτικά θα λέγαμε πώς η επίσημη στάση της αλβανικής πολιτείας σχετικά με τον λαϊκό πολιτισμό της χώρας, που οδήγησε στην ανάπτυξη όλων των ερασιτεχνικών καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, δινόντας ιδιαίτερη έμφαση σε όλες όστις μπορούσαν να συνδεθούν με τις παραδόσεις της χώρας, προκειμένου η «Νέα Αλβανία» να δημιουργήσει μια ενιαία ταυτότητα για όλους τους κατοίκους του έθνους-κράτους, επέδρεψε καταλυτικά στη σύνθεση της ταυτότητας των ελληνογενών. Το δράμα του Ε. Χότζα άρχισε να πραγματώνεται σταδιακά, με την ίδρυση καλλιτεχνικών πολιτιστικών τμημάτων σε όλες της κοσμερατίβες της Αλβανίας και τη διοργάνωση μεγάλων πολιτιστικών εκ-

δηλώσεων διαγωνιστικού χαρακτήρα. Τα μέλη της ελληνικής μειονότητας συμμετέχουν συλλογικούς εκδηλώσεις αυτές, που πραγματοποιούνται με την εποπτεία των λαογράφων της Ακαδημίας των Τιράνων, παρουσιάζοντας χορευτικά πρόγραμματα με πλούσιες χορογραφικές αναπτύξεις. Το χορευτικό ρεπερτόριο των παρουσιάσεων αιώνων, που αντιπροσωπεύει το εθνικό αλβανικό ρεπερτόριο για τους μειονοτικούς, περιορίζεται στην αναπαραγωγή κοινών χορών της ευρύτερης περιοχής και συνοδεύονται από αλβανόφωνη τραγούδια. Όπως ήταν αναμενόμενο, η μειονοτική πιποκούτσουρα που χαρακτηρίζοταν από την ηλιγονιαφωνία σε συνδυασμό με τη χορευτική ιδιαίτερη των ελληνογενών παρεμφένει επιμελώς στην αφάνεια. Παράλληλα, το επίσημο ελληνο-εθνικό μειονοτικό χορευτικό ρεπερτόριο, που περιλάμβανε τους «πανελλήνιους παραδοσιακούς χορούς», δεν παρουσιάστηκε ποτέ μέχρι και το 1990 αύτη στις παραστάσεις των μειονοτικών κοοπερατιβών ούτε στις άλλες συλλογικές χορευτικές εκδηλώσεις των μειονοτικών κοινωνιών, επειδή κατά τη διάρκεια της κομιουνιστικής περιόδου η παρουσία του θα δημιουργούσε εντονότατα προβλήματα στους τελεστές. Μετά την αλλαγή των πολιτικών συνθηκών στην Αλβανία οι χορευτικές εκδηλώσεις των μειονοτικών αυξήθηκαν, αφού επτρέπονταν πλέον οι ερωταστικές πολιτιστικές τελετές – όπως αυτές για τον εορτασμό των ελληνικών εθνικών επετείων – καθώς και η διοργάνωση χοροεπειδών μειονοτικών φορέων. Το επίσημο ελληνο-εθνικό μειονοτικό ρεπερτόριο επανεμφανίστηκε με έντονα στοιχεία χορογραφικής δημιουργίας σύμφωνα με τη αισθητική πρότυπα της αλβανικής κοινωνίας.

Μετά το άνοιγμα των συνόρων, τα μεταναστευτικά ρεύματα των μειονοτικών προς την Ελλάδα έφεραν στο προσκήνιο έντονες πολιτισμικές ανακαταστάσεις για τους μετοικούντες μειονοτικούς. Οι περισσότεροι από τους ελληνογενείς οικονομικούς πρόσφυγες από την Αλβανία αντιμπώσταν προβλήματα ένταξης στον ελλαδικό χώρο κυρίως εξαιτίας της συνολικής αρνητικής αντιμετώπισης των μεταναστών¹¹ από την ελληνική κοινωνία. Η συντριπτική πλειονότητα μάλιστα των νεαρών Ελλήνων κατατάσσει συλλήφθη τους αλβανούς μετανάστες (χωρίς διαχωρισμό ελληνογενών και μη) στη χαμηλότερη καταγορία εθνικής ταυτότητας¹², με αποτέλεσμα οι χιλιάδες οικονομικοί πρόσφυγες ελληνικής καταγωγής να βιώνουν την απορριπτική στάση των ομογενών αω πηγή έντονων επαναδιαπραγμάτευσην της ελληνικότητάς τους. Όπως είναι γνωστό, ο αυτοπροσδιορισμός των ελληνογενών πραγματοποιούνται στην Αλβανία κυρίως διαμέσου της επερήφανης με τους ποτικούς πληθυσμούς και με τη συμμετοχή τους στη «φανταστική κοινότητα»¹³ των ελληνορρόδων. Η έλευση στην Ελλάδα και τα προβλήματα ένταξης που αντιμετωπίζουν τους ανάγκαρους να καταλήξουν πώς η ελληνική ταυτότητα που οι Έλληνες της Ελλάδας είχαν σχηματίσει γι' αυτούς διαφέρει ποικιλότροπα από αυτήν που τους διαφοροποιούνται από τους Αλβανούς. Η πολιτισμική ταυτότητα των μεταναστών εντάσσεται στη συνολική επαναδιαπραγμάτευση του αυτοπροσδιορισμού σύμφωνα με τις επικρατείσες αντιλήψεις της ελληνικής κοινωνίας, γεγονός αναπόφευκτο κατά τους Bauman και Archer

οι οποίοι υπογραμμίζουν πως ο πολιτισμός βρίσκεται σε «αέναντι διαδικασία αλλαγής»¹⁴ που συνδέεται με την ανάλογη «πορεία εκμάθησης αντιστοιχών μεταβλητών κανονικοποιήσεων»¹⁵. Όπως είναι φυσικό, ο χώρος εγκατάστασης των μεταναστών παίζει σημαντικό ρόλο στον επαναπροσδομισμό τους, επειδή το περιβάλλον και οι συνθήκες που επικρατούν σε αυτό καθορίζουν το ιδεόλογημα με το οποίο θέλουν να ταυτιστούν.

Ο χώρος των μεταναστών, ας κοινωνικό φαινόμενο, που αποτελεί ταυτόχρονα στοιχείο έκφρασης αλλά και διαπραγμάτευσης της ταυτότητας τους, παρουσιάζει ανάλογες μεταβολές. Οι ελληνογενείς μετανάστες που εγκαταστήκαν σε περιοχές της ελληνικής Ήπειρου, κοντά στα ελληνοαρβανικά σύνορα, με τις οποίες οφείλεται η πειρατερία των κοινωνιών στα περισσότερα από το κλείσιμο των συνόρων, δεν παρουσιάσαν ιδιαίτερες μεταβολές στη χορευτική τους συμπεριφορά. Η εγκατάσταση τους επανέφερε στο φωτικό πολιτισμικά δίκτυο επικοινωνίας μεταξύ των όμιων χωρών και, παρότι η έξελικη περούπολη των ελλαδικών και αρβανικών κοινοτήτων ήταν εντελώς διαφορετική, η αφετηρία του κοινού μουσικοχορευτικού ρεπερτορίου επέτρεψε την αβίσση πολιτισμικής έκφραση των μεταναστών, δίχως να προκαλέσει ιδιαίτερες αναταράξεις στους τοπικούς πληθυσμούς.

Σε αντίθεση με τη μειοφυΐα των ελληνογενών, που εγκαταστήθηκε στην ελληνοαρβανική μεθόριο, η πλειονότητα αναζήτησε κατοικία στα μεγάλα αστικά κέντρα. Κατά συνέπεια, η αβίσση χορευτική έκφρασης των μετακοινωνιών περιορίστηκε αρχικά στα κλειστά, αυτοσχέδια γλεντά, όπως γινόταν και στην Αλβανία την εποχή του κομουνιστικού καθεστώτος. Η ορχηστική παρουσία των πρασαρέθεντων μεταναστών σε πολιτιστικές εκδηλώσεις μεγάλου κοινωνικού ενδιαφέροντος, όπως «Η κοπή της πίτας της Πανηπειρωτικής» – που λαμβάνει χώρα στην Αθήνα και συμμετέχουν σε αυτήν η πειραιώτικα χορευτικά συγκρήτηματα συλλόγων από όλη τη χώρα – αποτέλεσε μία από τη σημαντικότερες πτυχές για τη διαπραγμάτευση της επίσημης ταυτότητάς τους. Οι μειονοτικοί, διά της συμμετοχής στη συγκερμένη εκδήλωση, ήρθαν αντιμετώπιο με την έκφραση της ιδιαιτερής πολιτισμικής ταυτότητας των Ηπειρωτών μέσα στο πλαίσιο της κυριαρχησθεντικής ελληνικής κουλουτύρας. Το πειριστικό όμως ρεπερτόριο της εκδήλωσης, που δεν περιλάμβανε ιδιοτυπικές μουσικοχορευτικές μελωδίες των μειονοτικών, δεν επέτρεψε στους ελληνογενείς, που συμμετέχουν με τα χορευτικά τμήματα των συλλόγων τους, παρά μόνο να αναπαραγάγουν τα στερεότυπα χορευτικά μορφώματα με τα οποία συμμετίχουν και στα εθνικά φολklορικά φεστιβάλ της Αλβανίας, γεγονός που επέφερε σύγχυση στα λόγια μέλη της μεταναστευτικής κοινότητας¹⁶. Η ελληνο-εθνική μειονοτική χορευτική ταυτότητα που τους εκφράζει εντός των αλβανικών συνόρων σε τελετές και επίσημες «κλευτές όμως» – πολιτιστικές εκδηλώσεις, τις οποίες οι ίδιοι οργανώνουν στην Ελλάδα – και περιλαμβάνει «πανελλήνιους παραδοσιακούς χορούς» – έρχεται σε αντίθεση με αυτήν που καλούνται να υιοθετήσουν και να προβάλλουν κατά τη διάρκεια επιστημονικούς πολιτιστικών εκδηλώσεων που διοργανώνονται από άλλους φορείς στη χώρα υποδοχής. Όπως είχε υπογραμμίσει ο ελληνογενούς καταγωγής Κ. Λαζής¹⁷, «ο-

ταν μιλούμε για τους χορούς της ελληνικής μειόντης στην Αλβανία, παρουσιάζουμε, βεβαίως, ένα κομμάτι της παράδοσης της Ήπειρου, που συγκεκριμένα στέκεται ζωντανό εξώ από τα κρατικά μητρικά σύνορα. Και γι' αυτό σαν λογικό εθνικό και καλλτεχνικό πρότυπος σ' αυτή τη μειόντη παναντούμε και πολλούς άλλους χορούς του ελλαδικού χώρου, στεριανού και ντσιωτικού, όπως τον καλάματιαν, τον κρήτικο κ.ά.».

Η χορευτική λοιπού φυσιογνωμία των ελληνογενών διαμορφώνεται σε σχέση με το χωροχρόνο της ορχηστικής πρακτικής. Οι χορευτικές περιστάσεις και το ρεπερτόριο προσαρμόζονται ανάλογα με τον τόπο πραγματοποίησης του χορευτικού γεγονότος περιορίζοντας ουσιαστικά τους τελεστές σε συγκεκριμένες κινητικές εκφραστικές φόρμες. Λαμβάνοντας υπόψη μας τα παραπάνω, θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τα χορευτικά δρώμενα των ελληνογενών σε Αλβανία και Ελλάδα, σύμφωνα με την περίσταση και τον τόπο που πραγματοποιούνται. Συνοπτικά θα αναφέρουμε πως τα χορευτικά δρώμενα των ελληνογενών λαμβάνουν χώρα στην Αλβανία, κατά τη διάρκεια τελετουργικών επιστροφών στις πατρογονικές εστίες, και στην Ελλάδα, που αποτελεί τη χώρα μόνιμης εγκατάστασής τους. Αναλυτικά θα επισημάνουμε πως:

Α. Στην Αλβανία η χορευτική δραστηριότητα πραγματοποιείται:

1. Στο πλαίσιο των αλβανικών κρατικών διοργανώσεων, όπως τα φολκλορικά φεστιβάλ στα οποία το ρεπερτόριο περιορίζεται στο περιεχόμενο της κυριάρχης κρατικής ιδεολογίας. Οι ελληνογενείς συμμετέχουν αναπαράγοντας επί σκηνής χορευτικές δομές από το σύνολο των μορφών «επιλεγμένης» ή «επινοημένης» παράδοσης της Αλβανίας, όπως ακριβώς έκαναν και πριν από την πολιτική αλλαγή. Επιλέγουν και προβάλλουν την αλβανική εκδόση της χορευτικής τους ταυτότητας, παραμένοντας μακριά από την επικινδύνη προβολή των στοιχείων που τους διαφοροποιούν.
2. Κατά τη διάρκεια των επιστημονικούς πολιτιστικών εκδηλώσεων της ελληνικής μειονοτικής κοινότητας

3. Τελετή απονομής
βραβείων του Εθνικού
Έθνοσφρου Φεστιβάλ
της Αλβανίας 2000,
Αργυρόκαστρο (Αλβανία),
24.9.2000.

τητας, όπως κατά τον εορτασμό των ελληνικών εθνικών επετείων της 28ης Οκτωβρίου και της 25ης Μαρτίου, η χορευτική φυσιογνωμία εμφανίζεται, όπως διαφέρεται από το χορευτικό ρεπερτόριο και τη μορφή παρουσίασή του, επικεντρωμένη γύρω από το εμπλούτισμένο με χορογραφικά αναπτύγματα σοσιαλιστικής φολλολορής στην κήπη παρουσίασης «επίσημου πανελλήνιου χορευτικού ρεπερτορίου». Ο περιορισμένος αριθμός χορών, σε συνδυασμό με τη σκηνική παρουσίαση τους, φαινεται πώς επιδρούν καταλυτικά στη συχνή ανανέωση των χορογραφιών, που αφενός έξουραίει την θετεστ και αφετέρου επιτρέπει την έκφραση των τελεστών μέσα από την έρμηνεια νέων μοτίβων κινητικής αναπτυξής. Έτσι, αποφέρονται η κουφάση και η αδιαφορία του κοινού που οφείλεται στην επανάληψη των χορών του ολγάριψη μου σχετικά ελληνικού εθνικού ρεπερτορίου.

3. Στα τελετουργικά χοροστάσια που συνδέονται με τις σηματικές σημειώσεις των κύκλων της ζωής και του χρόνου ξεδιπλώνεται για μόνη φορά το τοπικό ρεπερτόριο κάθε κοινότητας ελληνογενών της νότιας Αλβανίας. Οι ιδιοτυπικές παραλλαγές εμφανίζονται σε όλο το εύρος τους, το άστοιο-μέλος της κοινότητας εκφράζεται κινητικά, και παράλληλα η κοινοτική συνοχή δηλώνεται απέριφραστα. Η αυστηρή ενδοκοινοτική κριτική δεν επιτρέπει την υπάρξη κινητικών αποκλίσεων από τα καθιερωμένα, με αποτέλεσμα οι τελεστές να περιορίζονται σε μικρές αυτοσχεδιαστικές δημιουργίες που απέχουν όμως από τη χορογραφική γενετούργια. Έτσι, ενώ το σύνολο της κοινότητας εκφράζεται κινητικά, κυρίαρχη -έαν όχι αποκλειστική- είναι η αναπαραγωγή βασικών κινητικών μοτίβων.

4. Κατά τη διάρκεια των ανεπίσημων πολιτιστικών εκδηλώσεων της ελληνικής μειονοτικής κοινότητας, όπως κατά την κοπή της πίτας των τοπικών συλλόγων και τα αυτοσχέδια γλέντια, η πολυυθέτητη χορευτική ταυτότητα των ελληνογενών παρουσιάζει την πληρέστερη εκδοχή της. Ερμηνεύονται κινητικά όλες οι πτυχές της πολυδιάστατης πολιτισμικής ταυτότητας των μειονοτικών και πα-

ρουσιάζονται στοιχεία όλων των υποκατηγοριών που προαναφέραμε. Εναλλάσσονται χοροί του ελληνικού εθνικού ρεπερτορίου με αντιστοίχους του αλβανικού, καθώς και με ιδιοτυπώς χορούς της αντιτοιχίας κοινότητας ελληνογενών.

B. Στην Ελλάδα, η κινητική έκφραση των μεταναστών διαμορφώνεται ανάλογα με τη χορευτική περισταστική. Συνεπώς μπορούμε να εντοπίσουμε πώς η χορευτική ταυτότητα των ελληνογενών μεταλλάσσεται ανάλογα με το χωροχρόνο επιπλέοντας. Αναλυτικά θα λέγαμε ότι:

1. Οι ελληνογενείς μετανάστες, όπου και αν κατοικούν στη μητροπολιτική Ελλάδα, συμμετέχουν σε επίσημες ελληνικές χορευτικές εκδηλώσεις, για παράδειγμα στις εθνικές επετείους, αναπαράγοντας το εθνικό χορευτικό ρεπερτόριο, όπως αυτό παρουσιάζεται αναμορφωμένο στην περιοχή που διαμένουν. Σε αντίθεση με το εθνικό ελληνικό ρεπερτόριο που παραμένει ομογενές στην Αλβανία, η ελεύθερη εξελικτική του πορεία στην Ελλάδα επέτρεψε τη ρεπερτοριακή αλλά και την κινητική του διεύρυνση. Οι μετανάστες λοιπόν καλούνται μέσα από μια παραδοσιακή διαδικασία συστηματικής εκπαίδευσης¹⁸ να αναθεωρήσουν τον περιορισμένο αριθμό «πανελλήνιων εθνικών παραδοσιακών χορών» που γνωρίζαν. Η εκτέλεση όμως των συγκεκριμένων χορευτικών δομών σπάνια αναπαράγεται εκτός του προαναφερθέντος πλαισίου, μιας και η αναδημοσιούργια των αναγκαίων συμθηκών, που προϋποθέτουν αφενός τη συμμετοχή «μυημένων» χορευτών και αφετέρου την παράλληλη υπάρξη συγκεκριμένων -οργανικών συντήρως- σκοπών. Κατ' επέκταση θα πρέπει να επιστήμανούμε πως το προαναφερθέν ρεπερτόριο δεν εντάχθηκε μερικά στήμερα στον αντιστοίχο των επίσημων πολιτιστικών εκδηλώσεων της ελληνικής μειονοτικής κοινότητας στην Αλβανία, επειδή οι διαφορετικές του εκφάνσεις στον ελλαδικό χώρο αποτελούν τροχοπέδη στην πανιστούμη των χορευτικών μοτίβων, την εκμάθηση και κατά συνέπεια την πλήρη αναπαραγωγή του στη γειτονική χώρα.

2. Οι ελληνογενείς μετανάστες συμμετέχουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις της ευρυτερής ανθρωπογεωγραφικής ομάδας των Ηπειρωτών της Ελλάδας, στις οποίες καλούνται να παρουσιάσουν τα στοιχεία εκείνα του μουσικοχορευτικού τους ρεπερτορίου που είναι κοινάς αποδεκτά στην ελληνική κοινωνία. Επάντι, οι οικονομικοί πρόσφυγες, οργανωμένοι σε πολιτιστικούς συλλόγους και ομοσπονδίες της «Βορείου Ήπειρου» ερμηνεύουν χορών και τραγούδια της μειονοτικής πολιτισμικής τους ταυτότητας που είναι συμβατά με τη στερεότυπη αντίληψη Ελλήνων και Αλβανών για την ταυτότητα των μειονοτικών. Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στην αναπαραγωγή των ίδιων κινητικών μοτίβων στο πλαίσιο των συγκεκριμένων ελληνικών αλλά και αλβανικών πολιτιστικών εκδηλώσεων. Η μόνη ίσως διαφορά εντοπίζεται στην απλούστευση των χορογραφικών δομών και την επιλογή της ελληνοφωνίας για την Ελλάδα και της οργανικής μουσικής για την Αλβανία, με στόχο τη δηλώση της ανάλογης πολιτισμικής ταυτότητας. Οι τεχνικές σώματος, που συνδέονται με την εκφορά λόγου και κίνησης, όπως αυτές εμφανιστούν κατά τη διάρκεια επιπλέσεων από μετανάστες ερμηνεύοντες που συμμετέχουν σε αντιστοιχίες εκδηλώσεις στην Ελλάδα και

4. Στα χοροστάσια των «τελετουργικών επιπτροφών» στους τόπους καταγωγής οι ελληνογενείς τελεστές εκφράζουν κινητικά, ερμηνεύοντας χορούς της «μειονοτικής» κοινωνικής τους ταυτότητας. «Χορός της Νύφης», πριν από την αναχώρηση της μελλόντιμης για την εκκλησία. Αργυροκάστορα (Αλβανία), 22.9.2000.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε πως οι ιδεολογικές διεργασίες και οι ψυχοκοινητικές προεκτάσεις, μέσα από τις οποίες οι ελληνογενείς μετανάστες επιλέγουν συνειδητά άλλα και ασυνειδήτα να ενταχθούν στην ελληνική πραγματικότητα, συμβατικά συνεπάγονται την πολιτισμική αφομοίωσή τους και συνδέονται με τη σύγχρονη επιθυμία τους να «γίνουν Ελληνοί» από τον πληθυσμό της φλοέζουσας Κανονιάς²⁰. Στην πραγματικότητα όμως αυτό υπονοεί για τους μετανάστες την αναλλοιώτη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας της χώρας υποδοχής που θεωρούν «Μήτερα», παρά την εγκατάσταση των μεταναστών. Σύμφωνα όμως με τη θεωρία του πολιτιστικού πλουσιαρισμού που το μεταναστευτικό φαινόμενο συνεπάγεται²¹, ήδη οι ελληνογενείς μετανάστες συνεισφέρουν στην ελληνική κοινωνία δημιουργώντας μια νέα πολιτισμική ταυτότητα, στην οποία περιλαμβάνονται νέοι κινητοί εκφραστικοί δρόμοι. Η ιδιόβετη καινοτόμων χρευτικών προτύπων στην χώρα υποδοχής πραγματοποιείται από τους ελληνογενείς μετανάστες αρχικά ατομικά, μέσα από μια δυναμική διαδικασία που υπαγορεύει η διπή τους υπόσταση ως μελών της ομάδας των ελληνογενών, αλλά και της θέσης τους στην κοινωνική ιεραρχία του τόπου υποδοχής²², και κατόπιν συλλογικά, χωρίς όμως να έχει αναπτυχθεί ακόμα, σε όλες της τις προεκτάσεις, η νέα διάσταση της πολυσύνθετης χρευτικής τους ταυτότητας.

Σημιώσεις

- A. Giddens, *Sociology*, Polity Press, Cambridge 1989, σ. 252-254.
- Οι συγκεκριμένες μετακίνησιες πληθυσμών πραγματοποιήθηκαν τόσο προπολεμικά όσο και κατά τη διάρκεια του πολέμου.

6. Σκίτσο χορού ελληνόφωνων χριστιανών, από το βιβλίο *Valléezim Popullar Shqiptar* (εκδόσεις του Ινστιτούτου Λαϊκού Πολιτισμού της Ακαδημίας Αλβανίας), που χρησιμοποιείται συγνά ως εγχειρίδιο διδασκαλίας «πραδοσιακών χορών» για τα φολκλορικά συγκροτήματα που μετέχουν στο Φεστιβάλ.

την Αλβανία, καταγράφηκαν και κατόπιν μελέτης παραπήρημη πως δεν παρουσιάζουν ουσιώδεις μεταβολές. Ενώ όμως οι τεχνικές παραμένουν σχέδιον απαράλλακτες στις παραπάνω εκδηλώσεις, διαφοροποιούνται έντονα κατά τη χρευτική έκφραση στα ανεπίσημα χρευτικά δρώμενα όπως τα αυτοσχέδια γλέντια.

2. Κατά τη διάρκεια των επίσημων πολιτιστικών εκδηλώσεων της ελληνογενούς μεταναστευτικής κοινότητας στον ελλαδικό χώρο, παρουσιάζονται δύο στοιχεία της πολιτισμικής ταυτότητας των μελών της. Στα πλαίσια των εορταστικών εκδηλώσεων που συμπεριλαμβάνουν την παρουσίαση «παραδοσιακών χορών» οι ελληνογενείς αναπαράγουν το «επίσημο πανελλήνιο χρευτικό ρεπερτόριο» αναπτυγμένο με χορογραφικά μορφώματα της σοσιαλιστικής φολκλορικής σκηνής παρουσιάς, όπως πραγματοποιούν και στους τόπους καταγωγής τους. Οταν όμως η χρευτική δραστηριότητα στις παραπάνω περιστάσεις δεν αποτελεί προϊόν διοργάνωσης, αλλά αυτοσχέδια εκδήλωση των συμμετεχόντων, παρουσιάζεται συνδυοτικά με το αναπτυγμένο μουσικοχρευτικό ρεπερτόριο των μελών της κοινότητας, που περιλαμβάνει πλήθος ιδιοτυπικών παραλλαγών.

3. Τέλος, στα ενδοκοινοτικά αυτοσχέδια γλέντια, της κάθε μεταναστευτικής ομάδας, παρουσιάζεται κινητικά η σύγχρονη μορφή της πολιτισμικής ταυτότητας των ελληνογενών που έχουν μετοικηθεί, δίκως τη χορογραφική προσπάθεια απόδειξης του «ανήκειν» σε εθνικό-κρατικό σύννολο. Κυριαρχεί η εξιτερίκευση της ιδιαίτερης μεταναστευτικής ταυτότητας, που περιλαμβάνει στοιχεία του μειονοτικού, αλλά και του συγχρονού ελληνικού χρευτικού ρεπερτορίου. Η παρούσα έκφραση της χρευτικής ταυτότητας των ελληνογενών εμφανίζει όλα τα στοιχεία της επανακοινωνιοποίησης τους στο χώρα υποδοχής, που συνεπάγεται την απολιτισμοποίηση και την επαναπολιτισμοποίηση τους¹⁹.

5. Κατά τη διάρκεια των ανεπίσημων πολιτιστικών εκδηλώσεων της ελληνικής μειονοτικής κοινότητας, παρουσιάζεται η πληρετήρη έκφραση της πολυσύνθετης χρευτικής ταυτότητας των ελληνογενών.
Αυτοσχέδιο γλέντι, Τσουκά (Αλβανία), 11.1.1998.

Βιβλιογραφία

- ANDERSON B., *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Verso, London 1991.
- ANTHASIS F., «Parameters of difference and identity and the theory of connections», *International Review of Sociology*, New Series, 2 (1991), σ. 32-48.
- ARCHER M. S., *Culture and Agency. The Place of Culture in Social Theory*, Cambridge University Press, Cambridge 1996.
- BAUMAN B., *Contesting Culture. Discourses of Identity in Multi-Ethnic London*, Cambridge University Press, Cambridge 1996.
- BEIKOUY M., «Η επέτειος κατάσκηνης της ελληνικής τουλάχιστος: Ελληνο-Αλβανοί μετανάστες και ο καθημερινή τους εμπειρία στην γεωγραφία της πόλης», στο A. Μαρβάκη / Δ. Παπαδόπουλο / M. Πλάκου, *Μετανάστες στην Ελλάδα*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001, σ. 324.
- BROWN D., *Implicit Meanings: Essays in Anthropology*, Routledge, London 1975.
- BROWN P. / CROMPTON R., *Economic Restructuring and Social Exclusion*, UCL Press, London 1994.
- COHEN R., *Frontiers of Identity. The British and Others*, Longman, London 1994.
- DOUGLAS M., *Implicit Meanings: Essays in Anthropology*, Routledge, London 1975.
- GIDDENS A., *Sociology*, Polity Press, Cambridge 1989.
- HOLMES C., *Immigrants and Minorities in British Society*, Allen and Unwin, London 1978.
- LIPSET S. M., *The First New Nation. The United States in Historical and Comparative Perspective*, Heineman, USA 1963.
- ΛΑΖΑΡΗΣ Κ., «Οι χοροί της ελληνικής μειονότητας από την Αλβανία», στο B. Νιτσάκος (επιμ.), *Χοροί και Κοινωνία. Νεαριανικό Κέντρο Δήμου Κόπτας*, Κόπτα 1994, σ. 65-76.
- PRICE C., «The study of assimilation», στο J. A. Jackson (επιμ.), *Migration Sociological Studies* 2, Cambridge University Press, Cambridge, σ. 181-200.
- PALOLLO J., *Identities, place, and people without culture. Cultural Anthropology* 3/1 (February 1988), σφύρι «Place and Voice in Anthropological Theory», σ. 77-87.
- ROSE M., *Migrants in Europe. Problems of Acceptance and Adjustment*, University of Minnesota Press, Minneapolis 1969.
- ΣΤΑΥΡΟΥΠΗΣ Γ., «Η φωτιστική συγκρότηση των έθνων, και οι θέσεις των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία και στην αγρού εργασία: σύχρονες σε δύναται», στο Διεθνές Συνέδριο Κοινωνολογίας με θέμα «Εθνότητα και κοινωνία» (Αθήνα, 7-9 Μαΐου 2003).

3. R. Cohen, *Frontiers of Identity. The British and Others*, Longman, London 1994, σ. 161-162.
4. Για περισσότερα πληροφορίες, βλ. σχετικά M. Rose, *Migrants in Europe. Problems of Acceptance and Adjustment*, University of Minnesota Press, Minneapolis 1969. C. Holmes, *Immigrants and Minorities in British Society*, Allen and Unwin, London 1978. J. Berger / J. Mohr, *A Seventh Man. The Story of a Migrant Worker in Europe*, Penguin Books, Harmondsworth 1975.

5. Αξιοσημείο στο γεγονός που ανέφερε ο φιλοτουργός Εργαζόμενος, Τάρκος πάροδος με θέμα «Μετανάστες, πρόσφυγες και ανατρούεται» (11.12.2000, Ζαρραβία).

6. Εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 15.10.2003, σ. 55.

7. Όπως έχουν επισημάνει οι P. Brown και R. Crompton, *Economic Restructuring and Social Exclusion*, UCL Press, London 1994, οι πολιτικές και οικονομικές αλλαγές που συνέπουνται και οδηγούν σε εντάσεις στη σύγχρονη Ευρώπη συνδέονται με δεύτερα μεταναστεύσεις, εργασία και πλαστούς, αφού η επαγγελματική απασχόληση και η αμοιβή των μεταναστών δεν ανταποκρίνονται στις δεξιότητες και την εργασία τους.

8. M. Βείκου, «Η επετειακή κατασκευή της εθνοτικής ταυτότητας: Ελλήνο-Αλβανοί μετανάστες και οι καθημερινές τους εμπειρίες στην γειτονία μεταλλήσης πόλης», στο A. Μαρβάκη / Δ. Παπαδόπουλο / M. Πλάκου, *Μετανάστες στην Ελλάδα*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001, σ. 324.

9. Βασική εκφράση της ελληνικότητας αποτελεί την ελληνοργανία, η έμπρακτη βρηκετικότητα και την υποτομή της τελετένων καθηγήσεων που απαρεγόνται από το 1967 στο «οθεϊκό κράτος» της Αλβανίας, και οι πολιτικές και εκφράσεις της μειονότητας των μεταναστών που συστεματικά γύρισαν από τη μουσική, το χορό και το τραγούδι.

10. H. M. Douglas, *Implicit Meanings: Essays in Anthropology*, Routledge, London 1975, σ. 92) είχε επισημάνει πως τα ανέδοτα αποτελούν μια μορφή κοινωνικού σχολιασμού και από την ανάλυση τους μπορούμε να συναγαγούμε συμπέμπεται για την ίδια την κοινωνία και τις δομές της και για όχι εκείνους στους οποίους αναφέρονται. Ο Γ. Τασσούρης, σε αντίστοιχη ανακοίνωση την ίδια περίοδο, «Η φανταστική συγκρότηση του έθνους, η ταξινόμηση της επετρόπητας και οι θέσεις των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία και στην αγρού εργασία: σχέσεις σε ένσταση», στο Διεθνές Συνέδριο Κοινωνιολογίας με θέμα «Εθνότητα και κοινωνία» (Αθήνα, 7-9 Μαΐου 2003), συνέβασε τη θεωρία της και με λαμπρές δέσμους, οι οποίες υποκεντώνται σε επανάληψη και απομνημόνευση, υπογραμμίζουν ως «βάθη προς τις προσεγγίσματα ως μορφές κοινωνικής συνειδητότητας της οποίας οι ομήλτες ενεργούσαν στρατηγικά στην προσθέτιμα τους να στηρίξουν το επεγγείου τους».

11. Εδαφική διμοικότητα της Ευρώπης δημοσιοποιούσε πως οι Έλληνες είναι οι πιο «εθνικά υπερήφανοι» λόγω της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ποσοτά που αγγίζει το 97%. Και κατέχουν την πρώτη θέση στη φανέντων Ευεργοβίας.

12. Σύμφωνα με μελέτη των Πανεπιστημίων Πατρών, η πλειονότητα των νέων είναι γενικευμένα προκατελήφθιμη απόντες στους αλλοδαπούς που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τη στοιχεία της έρευνας που πραγματοποιήθηκε με δημοσκόπηση, οι νέοι σε κλήματα με δράση το επτά βαθμολογήσαν με κριτήριο την έθνικότητα κατά μέρος όρο:

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ
Ελληνική	5,83
Ευρωπαϊκή (γενική)	4,92
Φιλιππίνεζη	4,52
Αμερικανική	3,75
Αλβανική	3,13

Όσον αφορά στην κοινωνιοκοινωνική τους θέση εντός της κοινωνίας, στη συντριπτική πλειονότητα των εργατούμενων νέων πιεστέων όστι βούλεται σε κατάταξη από τους Αλβανούς, ενώ χαρακτηρίζουν γενικά τους άλβανικης υπηκοότητας μετανάστες φτωχύων, αμφότερους, καταπολεμώντων, επιδημικών, προκλητικών, απολιτών, βρώμικων, υπότελεων και μη νομιμοτήτων. Εμφανίζεται Το Βήμα, 1.10.2000, σ. 16.

13. B. Anderson, *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Verso, London 1991.

14. M. S. Archer, *Culture and Agency. The Place of Culture in Social Theory*, Cambridge University Press, Cambridge 1996, σ. 43.

15. B. Bauman, *Contesting Culture. Discourses of Identity in Multi-Ethnic London*, Cambridge University Press, Cambridge 1996, σ. 21.

16. Σε όπια αρρώστη των μεταναστών, στην επιταύχηση, ο περισσότερος μετανάστης σχετίζεται με την αγρού εργασία, υπάρχουν πολλοί αναδρότες και ένας σημαντικός αριθμός είναι τριτοβόλιος εκπαιδευτής.

17. K. Λάκης, «Οι χοροί της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία», στο B. Νιτσάκος (επιμ.), *Χοροί και Κοινωνία. Νεαριανικό Κέντρο Δήμου Κόπτας*, Κόπτα 1994, σ. 72.

18. Κύριο χαρακτηριστικό αυτής της ιδιότητας πλαισιώτικης διαδικασίας, αποτελεί η συμπτυχιακή εκπαίδευση. Τα νεάρια μέλη των μεταναστευτικών κοινωνιών εντασσόνται στην ελληνικό εκ-

παιδικό κύκλωμα και παρακολουθούν τα σύνολα των διδασκαλικών μαθημάτων. Η διδασκαλία στα παραδοσιακά χωρούς που πραγματοποιεύεται στα πλαίσια των μαθημάτων της φιλοτεχνίας στοιχείων, στοιχείων στην αναπαραγωγή χορών των εθνικών ρεπερτορίων, φέρνονται ουδαίαστα τους μαθητές σε εποχή που προσπορτίζεται των συλλογικών γονέων και κτρέμουν επανειλημμένα. Η συνέπεια της παραδοσιακού χορού σεριάλ και γονέων είναι όμως διαδικασία, στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα, μαθητών και γονέων. Η συντήρηση πλειονότητα των μαθητών που πρεσβύτεροι από οικογένειες ελληνογενών μεταναστών συμμετείχε όχι μόνο στη υποχρεωτική πλειονότητα μαθημάτων ελληνικού χορού. Αποτέλεσμα των μαθημάτων αυτών ήταν η εξανύπνωση μετανάστη που συμπεριενόνταν γύρισμα από την επικράτεια της Αλβανίας στην ελληνική πλειονότητα, που αποτελείται από την επικράτεια της Ελλάδας.

19. Με τον όρο «αποδημοποίηση» αποδίδεις την έννοια της Λέξης «assimilation» όπως ανακύπτεται από τον ανθρωπολόγο R. Posidao, «Ideology, place, and people without culture». *Cultural Anthropology* 3/1 (February 1988), σφύρι «Place and voice in anthropological theory», σ. 77-87.

20. C. Price, «The study of assimilation», στο J. A. Jackson (επιμ.), *Migration. Sociological Studies* 2, Cambridge University Press, Cambridge 1989, σ. 183-184.

21. S. N. Lipset, *The First New Nation. The United States in Historical and Comparative Perspective*, Heineman, U.S.A. #1986, σ. 74.

22. Για την εργασία της πολύτελης σχέσης μεταξύ συλλογικού τηρητικού, ιδιότητας μέλων εθνικής ομάδας και τόπου, βλ. F. Anthias, «Parameters of difference and identity and the problem of connections», στο *International Review of Sociology*, New Series 2 (1991), σ. 32-49.

Dance and Place: The Case of the Albanians in Greece

Zoi Margari

The broader region of Epirus, inside and beyond the present national boundaries, was a place of important historical events that led to the creation of special socio-economic conditions and, by extension, to the creation of cultural formations. The diverse political developments in Albania and Greece had a catalytic influence on the cultural physiognomy of the Greek-born population, settled in the southern areas of the neighboring land. The migratory stream that transformed Greece from a country of forwarding immigrants to a land of receiving them has played a major role in the creation of a new socio-economic reality for the frontier countries.

However, the embodiment of the Greek-born immigrants from Albania in the "Mother Greece" environment proved to be a very difficult task: in their strive to become acceptable, they have tried to adjust themselves to the prevailing conceptions and myths concerning the members of the Greek minority of "Northern Epirus", created by the Greeks.

This peculiar effort of Hellenization presents very interesting cultural negotiations, since the local as well the migratory societies seem to draw out from oblivion "common traditions, customs and institutions" that have been forgotten.

The dance of the metics, as an "overall social phenomenon", is one of the basic elements for expressing cultural identity and at the same time one of its major structural elements. The dancing expression of the immigrants moves like a pendulum among the borders of Greece, "North Epirotan" and "communal" dance repertoire. In the case of these people before their immigration, place and dance were composing a singular representation of their cultural physiognomy, in which both these elements had a perfect coherence. However, their kinetic expression of dance and place interaction after their settlement in Greece seems to be shaped according to the geographical substance of immigration. Nevertheless, it allows in reality the detection of various re-constructions of the "place" of their society, since they are far away from their ancestral hearths, which can be achieved through the participation of their members in dance performances.

Therefore, based on the influence that the new settlement has on the individual and collective level, we will locate and enhance the characteristic elements that compose the dance identity of the immigrants from Albania to Greece.